

schen psalm.
in Gekruiste.
uit, Psalm 2
zij vergaderd

itselfde weer
le bespuwde
den Zondag-
het graf was
of neen, —
laar zijt Gij
woord: God-
d. En het is
den Auteur
pprobatie op
even hebben.
die exegese
Christus Jezus
nt zij hebben
pingsvader
de schep-
als schep-
antwoordt nu
e schepping
aardbeving,
gen treft, als
ijn doortrekt
dien gekruis-
En spreekt
voord hebben
zonder, zulks
Auteur, en
en: zij zullen
rde zien, dat
en, door het
ng, en zulks
dien Jezus-

erenhuis —
de exegese

formatie be-
utatie zou zijn.
n ze Psalm 2
elt tegenover
raëls het
denen. En
gerekend, en
alm 2 getrok-
Pilatus, den
half-heiden
ammen is-
at niet voor

n Gekruiste,
voeren, hier
rpen, eer het
5). Zij heeft
t geschreven
as den Auteur
n, die is een
n; hij wordt
— wij zijn de
re Israël.
prijs durft
selijk mensch

ter psalmen,
h heeft doen

orbij. Ze zijn
xegese. Want
slinken, toen
11, en Open-
hreven staat.
gebonden aan

oemt, sta af
t willekeurig
1".
hof. Die aard-
s maar fabel.
van het ge-

K. S.

VEN
heids-gevoel".

zoo zegt, be-
ren, dat hier
rdt". Is, zoo
ch dan zulk
ok weer zoo
thangen mag
en zoo par-
ren met het

Wie zoo spreekt, heeft vergeten, op verschil-
lende dingen te letten.

Allereerst heeft hij verzuimd, op het in den Catechismus gebruikte woord „eigendom” te letten. De Catechismus laat den christenmensch, met al zijn „hebben” en „weten”, met al zijn veiligheid, en met zijn metamorfose, toch geen enkel oogenblik zich verheffen tegen God, want in het eerste antwoord van den Catechismus komt hij wel voor als eigenaar, o zeker, doch in dit eigenaarschap is hij eigendom. Hij is „het eigendom van zijn Heer en Zaligmaker Jezus Christus”. Met andere woorden: hij „beschikt” niet over God, maar God beschikt in Christus over hem. Hij roemt in wat hij „heeft”, maar: alle roem is toch weer uitgesloten. Want hij is zelf objectief het bezit van een Heer, die hem in eigen hand besluit. Al zijn „hebben” is een gevolg van Christus’ „hebben”; vandaar dan ook, dat tenslotte zijn „hebben”, zijn eigenaarschap, nooit kan worden een uitwischen van de grenzen tusschen God en den mensch. Zijn „hebben” is van dat van Christus zoo ver onderscheiden als de hemel van de aarde. Vandaar dan ook, dat in dit klassieke antwoord de bezitter, die zich zelf als bezit van Christus kent, eerst dan van zijn confirmatie durft gewagen, als hij zijn justitie heeft beleden en geloofd. Een juiste zinsbouw van het catechismus-antwoord is aldus: „dat ik... Christus’ eigen ben, die, nadat door zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen genoegdoening is geschied, mij van alle macht des duivels heeft verlost, mij alzo bewaart, dat zonder den wil mijns hemel-schen Vaders geen haar zelfs van mijn hoofd vallen kan, ja ook dat alle ding mij tot mijn zaligheid dienen moet.” Zoo blijkt nog duidelijker de bedoeling: de bezitter is slechts daarom veilig, „securus”, geconfirmeerd, omdat hij in de justitie tot Christus’ eigendom geworden is. In dat laatste ligt de vastheid van zijn „hebben” en „bezitten”; maar tevens wordt daarin uitgesproken, dat tenslotte de rechtsbasis en de rechtshandhaving van zijn „hebben” en „bezitten” in den Christus als zijn Kurios-bezitter ligt.

Ten tweede. Men bedenke bovendien, dat het „hebben” van den christen nog niet compleet is. Al is het hebben een realiteit in het heden, het is toch ook in zijn volheid nog wachtende op de toekomst. Wij zijn verlost van alle tirannie des duivels. Dat is in het verleden de principiële daad, die ons vrij gemaakt heeft: voltooid tegenwoordige tijd. Maar ook: wij worden bewaard; dat is de onvoltooid tegenwoordige tijd. En het bewijst, dat wij wat de volkomenheid betreft, „er” nog niet „zijn”. Want wel wordt ontkend, dat de absolute wil van God buiten de haren van ons hoofd zou omgaan; en ook wordt wel ontkend, dat die wil van God iets anders dan vaderlijke wil zou zijn. Maar dat de hoofdhaaren vallen, dat wordt niet geloofd.

Ten derde. Onder dit gezichtspunt wordt ook de „positie” van den geloovigen mensch in de historie duidelijk. Hij is „securus”, maar waarom? Omdat de eigenaar van hem, de Christus als bezitter, als kurios in de historie, „securus” is, d.w.z. objectief verzekerd, onbewegelijk vast, in zijn „sediment”. Waarom kunnen de wateren van revolutie of reformatie den geloovenden individu niet verzwelgen, als hij gelooft? Omdat de Christus als eigenaar boven alle roering en gisting vastgeworteld is in het recht van God, en in Zijn eigen kracht. „In het recht van God”; want hij heeft genoeg gedaan, juridisch. „In Zijn eigen kracht”; want Hij heeft ons van alle macht des duivels verlost, dynamisch. Christus zelf is als in de historie opgetreden middelaar juridisch en dynamisch „gestabiliseerd” in het heelal. En dat is het geheim van de stabiliteit en de illabiliteit van het geloovig subject. Achter al de uitspraken van zoo even over de historische „securiteit” van den geloovigen liggen de historische gegevens van Goeden Vrijdag en van Paschen, dat wil zeggen: van Christus’ vastgelegde, bij God aangeteekende, rechten van bezit („juridisch”), en eveneens van Christus’ uit die rechten voortvloeiende, in het vlak der historie waarneembaar optredende, gestalte-gevende krachten („dynamisch”).

Voorzover men dan ook den christen in Zondag 1 ziet staan in een ik-Gij-verhouding tot God, moet men dat herleiden tot die andere zuivere „Ik-Gij-verhouding” van Christus tot God. Voorzover de gemeenschap der belijders van Zondag 1 „wij” kan zeggen tot God als Gij, is dit „wij”, waarin zij hun gemeenschap als een

¹⁾ Zóó: Z. Ursinus, Verkl. op den Heid. Cat. uit het Latijn door C. v. Proosdij, Kampen, 1886, 20. De gewone redactie in E. F. J. Müller, Die Bekenntnisschr. d. ref. Kirche, Leipzig, 1903, 682.

Joh. Cocceius, Heydelb. Catechesis Rel. Chr., Lugd. Bat., 1671: qui precioso sanguine suo... plenissima satisfaciens, me... liberavit: meque ita conservat, ut... Catechesis rel. Chr., a Fr. Sylburgio Wetterano Gracae converso, Hanoviae, 1614: qui pretioso sanguine suo... plenissima solutione facta, me... liberavit, meque ita conservat (hos, huper pasoon toon hamartioen mon hikanon lutron, to timion hautou haima, ektisias, me... erruato; kai bouloou phulattoon dialelei, booste...); Ier. Bastingius, An Exposition or Commentary upon the Catech. of Chr. Rel., Cambridge 1589: who by his pretious blood most fully satisfying for all my sinnes, hath delivered me... and doth so preserve me, that...; ed. H. E. Vinke, Libri Symbolici: qui... plenissima satisfactioe facta, me... liberavit.

„Sions”-gemeenschap afgrenzen tegen elke gemeenschap van „Babel”, als het ware opgesloten in het heerschappij voerende „Ik”, waarmede de Christus, als hun Kurios, zich frank en vrij plaatst tegenover God. De geloovige komt in den Catechismus inderdaad in zekeren zin voor als „partner” van God, zooals men het uitgedrukt heeft; doch hij is dat niet in directen zin, alsof van zijn „existentiële-zich-verhouden-ten-over-God” alles hier afhangt, maar hij is het indirect, hij is het slechts in Christus, die zelf in directen zin de „partner” was van God, en die het voor hen is en blijft. De haren van een geloovige worden niet gekrenkt; maar in deze zijne „veiligheid” is hijzelf als eigendom een sierraad, dat om het hoofd van Christus is gelegd. Het geheim van zijn onschendbaarheid ligt dus hierin, dat de haren van Christus’ hoofd niet kunnen gekrenkt worden.

Ten vierde. Zóó blijkt, dat de subjectieve verzekering, en de reële metamorfose, waarmede de christen concreet in de historie de verzoening tusschen „schijn” en „wezen” beleeft, niet aan hemzelf te danken zijn, doch als genadegiften, principiële, en ook reël in het leven van iederen dag, zijn aan te merken. De veelgesmaakte „theologie der glorie”²⁾ wordt in den Catechismus inderdaad niet omver geworpen; maar alle „glorie” keert hier terug tot Christus, en door hem tot God.

Zoo is dus de „paradoxie” in den boven aangeduiden zeer strikten zin volstrekt verwerpelijk. Wij aanvaarden dit eerste antwoord van den Catechismus als een heerlijk geschenk. Het plaatst ons tegenover de geschiedenis, niet met een „neen”, doch met een hartelijk „ja”. Hoezeer het in de historie begrepen aardse leven ook onder den vloek ligt, het ligt sterker, waarachtiger onder den zegen. De geschiedenis? Men verachte ze niet: ze is de geschiedenis van onzen Middelaar geworden, en daarom werd zij, in Hem, de onze, zonder ons te verdoemen. Wij staan dan ook tegenover de gedachte van een „theologie des roems” enerzijds afwijzend, maar anderzijds aanvaardend. Wij wijzen af elke „room-theologie”, die hetgeen wij heden hebben als het eindpunt der verwachtingen of als inhoud van zelf-roem zou aandienen. Maar anderzijds ontkennen wij, dat iemand het recht heeft, het „zich beroemen” van den christen te schelden als hoogmoed. Want datgene, wat hij „hebben” moet, en „hebben” zal, is al in beginsel „hier en nu” concreet aanwezig. Dit te loochenen, zou neerkomen op een wegneming van den Middelaar Gods uit de historie. Het is niet voor niets, dat de Catechismus in zijn eerste antwoord God als Vader wel noemt, en ook den Heiligen Geest wel noemt, doch dit slechts doet in bijzinnen, en dat in den hoofdzin de naam van den Middelaar staat. Daaruit blijkt, dat de christen, die hier zijn belijdenis aflegt, geen positie kiest in een abstracte redeneering over het verloren paradijs en evenmin in fantasieën over het toekomstige paradijs, maar dat hij, concreet in het heden van deze wereld zich bevindende, de wereld en zichzelf gedragen weet in de handen van zijn Middelaar. En deze Middelaar is niet slechts Koning over de historie, gelijk God de drieënige dat is, maar Hij is zelf als middelaar begrepen geweest in de historie, gelijk Hij nog steeds op haar rechtstreeks ingrijpt. In haar is hij geboren en gestorven, in haar is hij opgestaan en verheerlijkt, in haar volbrengt hij den weg, ook nu nog, ook door mij en mijn kerk heen, den éénen weg, die Hem leidde van vernedering tot verhooging. Wie daarom tot de historie van deze wereld, en tot het „platte-vlaks-leven” der menselijke geschiedenis „neen” zegt, die loochent daardoor de middelaarsgedachte, welke de kern is en de inzet van het eerste antwoord op den Catechismus.

Men kan van zekere zijde zich aan dit entwedder wel onttrekken door af te dingen op de precisiteit van het „accurate onderteeknings-formulier”, maar de dingen zijn hier geen kwestie van meerdere of mindere accurate, doch van ja of neen. Daartusschen ligt niets, niets, niets.

K. S.

²⁾ De aandachtige lezer zal bemerkt hebben, dat ik in dit artikel zinspel op de theologische aberraties van de confraters (in de negatie) Miskotte en Geelkerken. Na de kritiek, op beider negaties uitgebracht, wilde ik in positieven zin póg dit artikel geven. Men kan dan meteen zien, door welke geloofsinhouden de heer Dr. J. G. Geelkerken in zijn onverstandig achter Dr. Miskotte vergenoegd aanloopen, zoo maar eventjes een streep haalt, zonder te begrijpen, wat hij daarmee nu weer uitgericht heeft.

Onware beweringen van Docent Kersten.

In „De Saambinder” bespreekt de Heer Kersten de vraag, of de Gereformeerde Kerken „de leer van de veronderstelde wedergeboorte nog handhaven”. Sommigen zeiden: neen. En dat „neen” moet nu door een krachtig „ja” weersproken worden, vindt deze docent aan de Rotterdamsche „theologische school”.

Hoe hij het bewijst?

Wel, hij praat drie kolommen vol over een zaak, die... met de veronderstelde wedergeboorte NIETS te maken heeft. Hij handelt eenvoudig over de heel andere vraag, of Paulus (vóór zijn opname als volwassene in de christelijke kerk) wedergeboren kan geweest zijn, dus voordat hij inzag,

dat de Messias reeds gekomen was in Jezus van Nazareth.

Ieder, die iets van de dingen afweet, is er mee bekend, dat de „veronderstelde wedergeboorte” een heel ander vraagpunt is, rakende den doop en de opvoeding der nog niet zich klaar uitsprekende kinderen.

Toch heeft Docent Kersten de Acta van Utrecht 1905 bij de hand gehad. Toch heeft hij dus de kans gehad, letterlijk af te drukken, wat de Geref. Kerken hebben geleerd over de „veronderstelde wedergeboorte”. Maar hij heeft die kans niet gebruikt en over een ander punt gepraat.

Is deze theologische docent zóó dom?

Is deze Acta-lezer zóó bijziende?

Hoe het zij, — men kan weer eens zien, met welke middelen volksverleiders in Nederland uitscheuren wat bijeen hoorde.

K. S.

UIT DE HISTORIE

Het Predikbeurtenblad.

Een belangrijk stuk Amsterdamsch kerkelijk leven wordt vertegenwoordigd door de geschiedenis van het Predikbeurtenblad, weekblad voor de Protestantische Gemeenten te Amsterdam. En daarom kan het ons niet verwonderen, dat Gispén, in de hoofdstad teruggekeerd, aan dit blad bijzondere aandacht schonk. Hij schreef erover in het Jaarboekje voor 1884.

Het eerste ontwerp voor zulk een blad diende Dr. Kuyper bij den Kerkeraad van Amsterdam in, we meenen reeds in 1873. Niet aanstonds echter ging het plan door, omdat men gebonden was aan een contract voor het dusgenaamd Dominees-briefje. En eerst later, toen de ijverige uitgever J. H. Kruij, bij wien ook De Heraut verscheen, het denkbeeld overnam, en tot uitvoering bracht, is het Predikbeurtenblad in de wereld gekomen.

Vóór dien tijd behielp men zich met een lange, smalle strook papier, de Predikbeurtenlijst, waarop in geregelde volgorde alleen de godsdienstoefeningen vermeld stonden. In verscheidene winkelluizen werd dit „domineesbriefje” wekelijks achter glas in een eiken- of mahoniehouten kastje ingeschoven en opgehangen. Het was zóó populair, dat men een lang, mager mensch niet zelden den gewijden naam gaf van „dominees-briefje”.

Deze Predikbeurtenlijst groeide met de jaren, namelijk in de lengte. Want ofschoon oorspronkelijk alleen bestemd voor de Hervormde Gemeente, nam ze allengs ook de godsdienstoefeningen van andere gemeenten op. Ze vertelde echter nooit iets meer dan de predikbeurten, door wie deze zouden worden vervuld en waar en wanneer ze zouden plaats vinden. Langzamerhand evenwel werd de behoefte gevoeld aan een uitgebreider blad, waarin alles wat met het kerkelijk en gemeentelijk leven te Amsterdam verband hield, zou worden opgenomen.

Vrijdag 3 October 1879 verscheen het onder den meer weidschen titel van „Predikbeurtenblad”.

In het eerste nummer schreef de redactie, herinnerend aan den voorlooper, het beurtenbriefje, dat dit niets vertelde dan hetgeen ieder wenschte te weten en verwachtte te hooren; en die kleurloosheid werd het als een verdienste aangerekend. Het Predikbeurtenblad beloofde meer woordenrijk te worden. Door den Kerkeraad der Nederlandsch Hervormde Gemeente was het de redactie echter op het hart gebonden zich te houden buiten den kerkelijken partijstrijd.

Hoofdzak bleef natuurlijk, wekelijks mede te deelen, wie er in de onderscheidene kerkgebouwen zouden optreden. Verder zou het berichten geven, die den leden der Kerkeraaden, en hun Commissies, den leden der onderscheidene gemeenten, den ouders, catechisanten enz. belang kon inboezemen. Voorts was er veel wetenswaardigs in de geschiedenis van den dag op kerkelijk gebied en meer nog in die van het verleden, dat het blad gaarne zou verhalen aan was des er belang in stelde. Van 1 Januari 1882 af was Ds B. J. Adriani redacteur, die met zeldzame toewijding en ijver gedurende een lange reeks van jaren het redactioneel gedeelte verzorgde. Verscheidene historische bijdragen werden door hem geplaatst, de Zendingsgeschiedenis niet vergeten, levensberichten van personen uit vroeger en later tijd werden opgenomen, schetsen aangaande tal van predikanten uit den tijd der Reformatie kwamen geregeld voor, terwijl de wekelijksche kalender met historische data en fata en een stichtelijke overdenking elkander afwisselden.

Van het eerste oogenblik af ontving het Predikbeurtenblad advertentiën van allerlei aard. Daarover schreef Gispén: „Het leeuwenaandeel van het predikbeurtenblad is voor de advertenties! Advertenties zijn de goud- of zilvermijn voor de mannen der pers en de H.H. uitgevers. En Amsterdam is nog altijd een koopstad, en de koopman-geest verloochent zich niet, zelfs niet in de kerkelijke wereld. Op het stuk der advertenties onder-

scheidt zich het predikbeurtenblad in niets van andere bladen, dan alleen hierin, dat er niet in voorkomen aankondigingen van publieke vernakelijkheden, Hop-Bitter en kwakzalverij. Als naar gewoonte wordt de rei geopend door gelukkige menschen, die bekend maken dat ze getrouwd zijn, een zoon of een dochter of beiden tegelijk hebben gekregen. Dan volgen de dankbare kinderen, behuwd- en kleinkinderen, die, zonder dat de belanghebbenden er iets van weten, mededeelen, dat hunne ouders 12½ jaar of langer in een getukkigen echt verenigd zijn. De tegenstelling met dezen wordt gevormd door de bedroefden, die het verscheiden van echtgenoot en kind, van vader of moeder, van vriend en maag, bekend maken. Deze advertenties doen mij altoos het meest aan. Wat een onuitspreklijke smart is in een paar regels soms neergelegd! Een hont allerlei volgt nu. Juist zoals het leven is. Een strijd om het bestaan, zeggen sommigen. Vraag en aanbod. Een osseslager, d.i. iemand die ossen doodslaat (wij, Amsterdammers, houden niet van die sluit-n, zelfs niet in den pluralis, en eten geen ander vleesch dan dat afkomstig is van vette ossen, waarom wij een rundvleeschverkoopster of -slachter in tegenstelling met een varkensslachter gewoonlijk een osseslager noemen), een osseslager dan, vraagt eene dienstbode P. G., d.i. van den protestantischen godsdienst. Nevens hem doet eene aanzienlijke koopmans- of bankiersvrouw van de Heeren- of Keizersgracht dezelfde vraag. Wie geld over heeft wordt de weg gewezen naar de spaarbank, en wie last heeft van wandgedichten of andere schadelijke insecten, alsmede van eksterogen, behoeft dien last niet langer te dragen dan hij zelf verkiest, want tegen billijke conditiën kan hij er dadelijk van bevrijd worden. Buen Gusto wordt ons voorgesteld als een heerlijke sigaar, en waar men de netste en goedkoopste bekleede luiersmandjes kan kopen, is voor een lezer van het predikbeurtenblad geen raadsel meer. Zonder ernstige bestrijding te duchten, durf ik vrijmoedig beweren, dat er nergens een plekje is, waar kerk en maatschappij zoo vreedzaam en harmonisch te zamen wonen als in het Amsterdamsche predikbeurtenblad. En bedenkt men daarbij, dat men al deze lectuur heeft voor één enkelen gulden in een geheel jaar, dan verwondert het zeker niemand, dat er Vrijdagsavonds, heel Amsterdam door, door ouden en jongen, door kerkelijke en wereldlijke personen gevraagd wordt: „Is het Predikbeurtenblad er al?”

Verder was het Predikbeurtenblad in Gispens oogen als een afspiegeling van het vreedrijk. Immers stonden daar vreedzaam bij elkander de namen: Westhoff (een gereformeerde predikant in de Hervormde Gemeente, die sommige afgescheiden leeraren haatte met een ijver Gods), Berlage (een der laatste vertegenwoordigers van het modernisme op de Amsterdamsche kansels), Bekker (een volbloed antinomiaan, die zijn kerkgebouw in de Barndesteeg den typeerenden naam van „Nazarëth“ gaf); die namen stonden daar vreedzaam bij elkander, en Krayenbelt (de oud-strijder van de „Vrienden der Waarheid“) kon niet verhinderen, dat Gispens naam met dien der beide andere Christelijke Gereformeerde collega's op dezelfde bladzijde als de zijne voorkwam.

„Een overzicht der predikbeurten van de Ned. Herv. Gemeente“, zoo schreef Gispens verder, „geeft vooral veel te denken. Wie zich een dominees-briefje van voor dertig jaren herinneren kan, weet, dat het toen gretig ter hand genomen werd om te zien, waar de eenige orthodoxe predikant den dienst zou verrichten. En thans traden, in de week

van 16—23 September, in 24 predikbeurten, slechts drie modernen en één oud-liberaal op. De overige 20 beurten werden alle door de orthodoxe leeraren vervuld. Dat is eene verandering van toestanden, die alle verwachting overtreft. Zoals de zaken nu staan, is er geen mogelijkheid voor moderne predikanten om ooit in de hoofdstad leeraar te worden. Het is maar te hopen, dat deze toestand duurzaam zij.“

Uit deze woorden blijkt wel, met hoeveel belangstelling Gispens de gereformeerde beweging in de Hervormde Gemeente der hoofdstad gadesloeg. Trouwens, reeds op 30 Juni 1882 had hij aan zijn vriend in Jeruzalem geschreven: „Het Amsterdam van Trigland en Smout bestaat ook nog, en herleeft weder, in vele opzichten. Gode zij dank! Men kan tegen de wijze waarop soms gestreden wordt voor de eere Gods, voor waarheid en recht bezwaar hebben, maar dat er gestreden wordt en onze God getuigenis geeft aan dien strijd, is onmiskenbaar. In onze volkrijke stad woont ook veel volk, dat met zijne hand heeft geschreven: Ik ben des Heeren. Dat ik niet zeer Hervormde-Kerksgezind ben, is algemeen bekend. Maar toch (het bloed kruipst waar het niet gaan kan) vervult het mij menigmaal met stille blijdschap als ik zie, dat ook in die kerk de waarheid vorderingen maakt, en de belijdenis der vaderen bij velen weder in eere komt, en men streeft naar hetgeen wij, tot roem van Gods genade, bezitten.“

Ofschoon echter allesbehalve Hervormde-Kerksgezind, verklaarde Gispens op 10 November 1882, toch zeer goed met Hervormden te kunnen omgaan. En op 31 Juli 1885 schreef hij: „Ik beschouw alle gereformeerden, die niet tot de Christelijke Gereformeerde Kerk behooren, als op kerkelijk gebied dwalende broeders, en die overtuiging steek ik niet onder stoelen of banken. Juist omdat ik geloof met de voeten vast te staan op een vast punt, meen ik met het hoofd herwaarts en derwaarts te kunnen zien, zonder gevaar van om te vallen. Een ander karakter dan het mijne zou nu de consequentie maken: zoo met dwalende broeders samen te bidden (in de week der gebeden) en gemeenschap te oefenen (op de Conferentie voor Inwendige Zending) stijft hen in hunne dwaling, en is mitsdien ongeoorloofd. Terwijl mijn consequentie is: Hetgeen waartoe wij gekomen zijn, laat ons daarbij blijven, en zoo gij iets anders gevoelt, ook dat zal u God openbaren. Zoolang de kerkelijke zaken staan gelijk ze staan, geloof ik, dat een vaste overtuiging en een ruim hart elkander niet noodzakelijk uitsluiten. De broeders van de andere zijde staan ook vast in hunne overtuiging, dat wij op kerkelijk gebied dwalen. En voorshands, denk ik, schiet er niets anders over, dan te zoeken elkander een weinig te verdragen.“

Dit schreef Gispens in antwoord op de vraag van Dr. Kuyper in De Heraut van 5 April 1885, hoe de heer Ds Gispens verzeild raakte in een buitenkerkelijk irenisch gezelschap. Later, 6 Februari 1887, gaf de Hoofdredacteur er deze verklaring van: „Gelijk men weet, heeft de heer Ds Gispens de onvoorzichtigheid begaan, om, toen hij naar Amsterdam kwam, zich te vriendelijk door de Irenischen te laten ontvangen. Hij heeft niet tijdig genoeg ingezien, dat er een adder onder dit fluweel-zachte, Irenisch-groene gras school. Zelf binninnelijk van aard, heeft hij zich door de beminne-lijke manieren dezer lieden laten verschalken, en is er dienstengevolge toe gekomen, om in Irenische kringen „de gewilde man“ te zijn, en zijn Gereformeerde broeders te mijden. Nu, dit doet niemand straffeloos. Ongemerkt toch ondergaat men

lijkeheid wordt gekweekt, vormen zich in de ziel daarmede overeenstemmende uitingen, waaraan men den naam „pornografischen geest“ kan geven. De geheele voorstellingskring van zulke lieden is dermate van erotisme vervuld, dat dit aan al hun denken en voelen kleur geeft“. Hij onderscheidt dan verder een mannelijk en een vrouwelijk erotisme.“

Hiertegen staat een uitspraak als deze van Prof. Dr. J. Waterink in zijn boek: „De opvoeding tot het huwelijk“. „Erotiek op zichzelf heeft met sexualiteit niets te maken.“*) Een uitspraak, die ook weer bestreden kan worden met de tegenwerping, dat een ding op zichzelf („das Ding an sich“) niet bestaat, een ding altijd in samenhang met andere „dingen“ zal verschijnen, aangezien de wereld in haar totaliteit en in haar physischen, psychischen vorm, geen mechanisme is, waarvan de deelen elk op zichzelf bestaan, maar een organisme, een levend geheel. „Das Ding an sich“ kan alleen gedacht worden, is een „denk-product“. De juiste bepaling zal hier wel moeten zijn, dat het erotisme en het sexuele wel onderscheiden zijn, maar niet te scheiden, vooral niet, wanneer men van het terrein der theoretische speculatie overgaat op dat der practische „bevinging“, der werkelijkheid.“)

Willen wij echter een juist uitgangspunt hebben, dan zullen wij allereerst toch hebben te vragen, wat wij naar het woord onder „het erotische“ hebben te verstaan.

Erotiek, erotisch, staat in verband met Eros,

dan den indruk van zulk een kring. Men hoort altoos van die „schandelijke Gereformeerden“, en dien „boeman van de Prins-Hendrikkade“, en die „eigenwijze ouderlingen“, en dan wordt zelfs Prof. De la Saussaye in de gescheidene kerk gezien, en zoo... komt het... van lieverlê... tot allerlei... menschenlijke zwakheid. Van tijd tot tijd viel in de „Brieven aan een vriend te Jeruzalem“ dan ook zeer duidelijk de echo te beluisteren van zekere vrienden onder de Irenischen en Classicaal te Amsterdam. Iets wat ons altoos zeer pijnlijk aandeed. Van lieverlê ging dit zelfs zoo ver, dat de heer Ds Gispens openlijk saam met deze heeren optrad. En toen er ten leste die ongelukkige geschiedenis bijkwam van zekeren tekst, dien de heer Ds Gispens, op zeer menschenlijke wijze, mis had verstaan; iets wat den beste overkomen kan; en hij, hierop gewezen, de zwakheid beging, van deze vergissing, tegen alle regel in, te willen staande houden; en tot overmaat van ramp De Heraut ook nog op het gevaar van het Concept-Beheersreglement wees; helaas, toen hebben al- lengs gansch averechtsche gedachten in dit vriende-lijk hart postgevat, en keerde Ds Gispens zich ge-heel tegen ons.“

Toch weigerde Dr. Kuyper te gelooven, dat het broederhart van Gispens zich op den duur zou blijven toesluiten. Dat mocht en dat zou niet. „En zoo zien we den dag reeds komen, dat ook hij met de Classicaal breekt en weer kiezen gaat voor zijn Gereformeerde broeders. Den dag, waar- op Gispens geen smart meer zal hebben, over wat ons oorzaak van vreugde is; maar ook hij zich met ons lotgemeen en één van zin en hart zal toonen. Ja, den dag, waarop Gispens niet meer klagen zal, als Wielenga, gedragen door het gebed van vele vromen, ons de hand der verbroedering toereikt, maar zelf zijn gebed met dat van Gods volk zal paren, om zegen op wat Wielenga begon.“

Deze voorspelling nu van Dr. Kuyper is uitge- komen. Maar met dit gevolg, dat de Irenische vrien- den Gispens naam toen niet langer in het Predik- beurttenblad duldten.

RULLMANN.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Gereformeerd Jeugdcongres.

Van 7 tot 9 Juni j.l. werd in „Ons Boschhuis“ te Drie-bergen het jaarlijksch Congres gehouden van de drie Geref. Jeugdbonden: Ned. Bond van J. V. op G. G., Bond van M. V. op G. G. in Nederland en Bond voor Geref. Jeugdorganisatie.

Daar wegens den op Woensdag gehouden Bondsdag van M. V. de dames-congressisten pas des avonds laat konden arriveeren, werden den eersten avond slechts enkele huishoudelijke aangelegenheden behandeld.

Na opening door den voorzitter van de Contact-Com- missie, den heer J. C. Francken van Utrecht, met gebed en een kort woord, werden o.m. onderwerpen voor het volgende congres genoemd.

Op Donderdagmorgen na het onthijt ving de bespre- king aan over het onderwerp van Prof. Dr. G. Ch. Aalders van Hilversum: „Hoe behoort de houding van onze Geref. Jeugdorganisaties te zijn t.a.v. de moge- lijkheid om geld te bekomen uit de publieke kas of door bemiddeling van eenig publiek orgaan?“ Het refe- raat zelf was tevoren in afdruk aan de congressisten toegezonden.

Referent gaat allereerst uit principieel gezichts- punt de gestelde vraag beantwoorden en komt tot de

den god der liefde bij de Grieken, bij de Romei- nen Amor genaamd. Hij wordt voorgesteld door de dichters als de god der liefde, de bekende schalk- sche, bedrieglijke knaap, die alles aan zijn scepter onderwerpt, de zoon van Aphrodite (Venus) en Ares (Mars) en in weerwil van zijn kleine gestalte de schoonste der goden. Hij werd steeds naakt en gevlengeld voorgesteld, gewoonlijk van een hoog en een pijlkoker voorzien. Op die pijlen plaatste hij gouden of looden punten. Van de eerste soort pijlen bediende hij zich, wanneer hij gelukkige, van de laatste soort maakte hij gebruik, als hij ongelukkige liefde in de getroffen wilde ver- wekken. Die getroffen waren zoowel goden als menschen. Omtrent hem zelf wordt bericht zijn teedere verbintenis met Psyche, een hoogst bemin- nenswaardige maagd, die hem de genoegens en de smarten der liefde in gelijke mate deed ondervin- den, als hij die van zijn kant aan allen zonder onderscheid bereidde. Zoo verhaalt de oude my- thologie, dat Psyche zwerfen moest, omdat zij Eros gewekt had uit zijn slaap, doordat zij, ont- roerd over zijn schoonheid, een droppeel heeste olie uit de lamp had gemorst op Eros' schouder, ter- wijl zij haar minnaar bezag. Verder wordt verhaald, dat Aphrodite hem een broeder schonk, Anteros, den god der wederliefde. Ook worden in de Griek- sche mythologie drie figuren naast elkander ge- steld: Eros, Himeros en Pothos, verbeeldende: liefde, liefdesverlangen, liefdeshartstocht. En ein- delijk zij nog opgemerkt, dat bij de Romeinen on- derscheid is gemaakt tusschen Amor en Cupido, waarvan de laatste is de hartstochthegeerte. Cu- pido is vooral een bekende figuur geworden. Waar

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHEISEN

Het Erotische.

I.

In zijn boek „De Heilige Wake“ heeft Prof. Dr. L. J. v. Holk, aan een onderdeel van het hoofd- stuk: „De verworping der ziel“, den titel gegeven: „Het labyrinth der erotiek“.)

Een juiste tekening. Want reeds komen wij in een doolhof, wanneer wij het erotische nader willen gaan definiëren, dus tot begripsbepaling willen overgaan. De weg daartoe zal moeten teruggaan op de beteekenis van 't woord, waarvan het afge- leid is. Dit zal ons echter doen zien, dat dit woord in onzen tijd met name toegepast wordt in een zin, welke aan 't oorspronkelijke geheel vreemd is en door allerlei richtingen, medische, psychologische en paedagogische, gebruikt wordt in beteekenissen, welke het woord allermint heeft.

Zoo is een der dwaalwegen in het labyrinth der erotiek in dit opzicht reeds, dat men ero- tiek gelijk stelt met sexualiteit. Wy- ncken gebruikt bijvoorbeeld dit woord voor het lagere, het „triebhafe“ in den mensch. Forel karakteriseert het erotische in deze woorden: „Men noemt erotisme den opgewekten toestand van den geslachtsdrift. Als deze bestendig kunstmatig, son- der verband met hoogere ethische en intellectuele doeleinden, slechts op grond van dierlijke zinne-

conclusie, van den i- brukt, de Jeugdorga- het wezen vaardig.

Daarna Geref. Je op gelden deze beve- heid hier- inhouden- referent i- zijn, die- nemen, n- worden g- organisati- ling van-

Wat e- eenigszin- den zak- gebracht- ticularien- geen voor- het aande-

Uit de- wijze ove- moet wor- door refe- staatsrefe- oordeel, c- in dezen- bleven b- terwijl o- de Overh- naarmate- wel alger- de kwest- tot onder- te laten- principie- en de aan-

De bes- konden i- hadden t- standers- nen en v-

Van h- van onze- A. van-

Referet- bedoelen- Geref. je- overeenk- Beantwo- verwacht- vestigend- ten word- er in di- aan te h-

Naar d- ten van- ook zijn- tage van- jeugdver- niet met- ten derd- niet aan- worden-

De vr- antwoor- arbeid v- vooropst-

In de- werd ge- lende in- het mee-

Over h- gesteld, op dit p- oorzaak- vele je-

de lief- hebben- gedrukt- dite O- demoi-

Wat- staande- Dit i- niëren- zich no-

De- in zeer- daarge- dichtku- fende;- ten ver- verzen-

maakt- voor h- gemeen-

Pro- deze w- vorm i- geestel- bloeien-

Hier w- dat aan-

Pro- een br- Het be- den in- erotiek-

te ond-